

Vindkraftens påverkan på människors intressen – förankring

De flesta svenskar är positiva till utbyggnad av vindkraft. Men erfarenheten har visat att vindkraftsetableringar väcker blandade känslor när de kommer nära det egna boendet. För att förstå hur attityder till vindkraftens utbyggnad uppstår, är det viktigt med kunskap om hur människor upplever och brukar landskapet.

Utbyggnaden av vindkraft i Sverige är beroende av en fungerande dialog mellan berörda parter i planeringen på lokal och regional nivå. För att människor ska känna sig motiverade att delta i samråd och planeringsprocesser är det bra att hitta en gemensam grund. Landskapet kan vara en grund som öppnar för diskussioner om vardagsliv, förändringsprocesser och estetiska värden. Det är nödvändigt att diskutera hur plats för vindkraftverk kan samordnas med de värden och den betydelse som området har för människor som bor inom 2–3 kilometer från etableringen.

Landskapet är en sammanhängande och meningsskapande helhet. Hur ett landskap påverkas av vindkraft kan inte bara beskrivas med hjälp av fragment – exempelvis fotomontage – utan ska bestå av helheter som kan relateras till människors perspektiv på landskapet, deras lokalkunskaper och upplevelser av livsmiljön.

Den Europeiska landskapskonventionen betonar vikten av att de som bor eller vistas i ett landskap ska kunna föregripa och förstå effekten av planerade eller pågående förändringsprocesser – exempelvis en vindkraftsetablering.

Landskapsanalys och vindkraft

Allmänhetens erfarenheter bör inkluderas redan i kommunernas översiktsplanering på ett tydligare sätt, för att minska risker för konflikter.

En övergripande kommunal landskapsanalys kan fördjupas i de miljökonsekvensbeskrivningar som krävs i samband med en tillståndsprocess för vindkraft. Landskapsanalysen skapar underlag för planering i olika geografiska skalor och är ett viktigt bidrag för beskrivningen av vardagslandskapets sociala värden och funktioner. Den kan utgöra en plattform för medborgarnas engagemang och delaktighet i projektering av vindkraftparker, den kommunala översiktsplanen och det regionala planeringsunderlaget.

LÄS MER

► **Vindkraftens påverkan på människors intressen – en syntesrapport** Vindkraft medverkar till en nödvändig utveckling av förnybar energi. Samtidigt påverkar den människors livsmiljö. Rapporten publicerades 2012 och tar upp fyra huvudområden: Hälsa och ohälsa, Ekonomi och verksamheter, Landskap och Förankring. Innehållet bygger på forskning från Europa och USA. Författare till det område som behandlar Förankring är Karin Hammarlund, fil lic. kulturgeografi, Åsa Waldo, Inga-Lena Hannukka.

<http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6400/978-91-620-6497-6/>

► Gåtur – bra i vindkraftssammanhang

Gåtur innebär att människor från olika intresseområden träffas i mindre grupper och utforskar området tillsammans, vilket kan leda till en delad förståelse av varandras åsikter om landskapet. Alla inblandade – myndigheter, projektörer, konsulter och allmänhet – ska vara öppna för att det finns flera perspektiv på ett landskap. Bilden är från en "gatur" i form av en båtfärd i Luleå och Kalix skärgård.

Andra aktiviteter som använts i olika projekt är studiebesök till en befintlig vindkraftspark, skolprojekt om förnybara energikällor och att anlägga biotoper i anslutning till fundamenten. Det kan vara vattenmiljöer, buskar, dammar, diken, blomsterängar, sand och grusmiljöer.

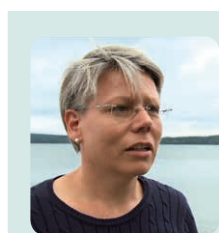

Metoder för analys

Det finns flera metoder för landskapsanalys som följer den Europeiska landskapskonventionens intentioner och som bland annat beskriver landskapets historia kopplat till natur och bruksvärden och hur dessa värden samverkar.

Landskapskaraktärisering fokuserar på hur dagens landskap ser ut och används. Karaktärsområden beskriver hur människor anknyter och förhåller sig till landskapet med dess speciella historia. Vissa element och värden har större betydelse än andra för hur vi upplever landskapet. De kan utmärka sig på grund av sin höjd, sin storlek, sitt historiska eller känslomässiga värde. En ås, en kyrka eller ett vindkraftverk fungerar som landmärken när man orienterar sig i landskapet. Genom att undersöka landskapselementens relationer till varandra kan man beskriva strukturer som – bättre eller sämre – samverkar med vindkraftverk. Det ger ett underlag för att vägleda var och hur nya element som vindkraftverk kan samspela med landskapets strukturer, karaktärer och sociala funktioner. Där inbegrips också landskapets ljudnivå.

Historisk landskapskaraktärisering identifierar och analyserar processer som format landskapet över tiden. Genom att undersöka skillnaderna mellan tidiga och moderna kartor kan man kartera och beskriva landskapsförändringar och förändringstakten hos landskapet. De historiska landskapskaraktärerna visar hur områden med lång historisk kontinuitet sammanfaller med höga ekologiska värden och en ofta långsam förändringstakt. Det är ofta områden av stor betydelse för tystnad och friluftsliv. Analysen av den historiska landskapskaraktäriseringen tydliggör de historiska sammanhang som vindkraften måste förhållas till och – om möjligt – samspela med.

► Karin Hammarlund, fil lic. kulturgeografi

Kan vindkraftsetableringar vara förenligt med människors behov av oförändrat landskap?

– Det finns inga oförändrade landskap. Landskapandet sker varje dag i varje

handling men effekterna är mer eller mindre tydliga. Storskaliga förändringar innebär starka kontraster. Modern infrastruktur i landskap med långsam förändringstakt med höga natur- eller rekreationsvärden samt ålderdomlig karaktär, skapar ofta starka reaktioner. Projekt kan anpassas för att inte inkräkta utan lyfta fram viktiga värden. De kan till och med skapa mervärden. Men för detta krävs en grundlig analys av vilka värdena är och hur anpassningen ska se ut – i dialog med berörda.

Vindkraftparken Mullberget i Jämtland. Studier har ofta visat att landskapstypen där vindkraftverket ska etableras, är en mycket betydelsefull faktor för acceptans av vindkraft.

OM VINDVAL

Vindval är ett forskningsprogram med forskning om vindkraftens påverkan på människor, natur och miljö. Programmet är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Programmet inleddes 2005. Läs mer på www.naturvardsverket.se/vindval

LÄS MER

► **Vindkraft i öppet landskap, skog, fjäll och hav – lokala förutsättningar för förankring** I rapporten beskrivs lokala förutsättningar som är viktiga för förankring av vindkraftsetableringar. Det handlar om hur människor använder miljön, och hur vindkraftsprojektet kan samordnas med övriga intressen. Författare: Åsa Waldo och Maria Johansson, Lunds universitet, Kristina Ek, Luleå tekniska universitet, Lars Persson, Umeå universitet. Rapportnummer 6540 (2013).

► **Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs** Här beskrivs möten mellan olika aktörer kring vindkraftsprojekten Lillgrund i Öresund och Utgrunden II i Kalmarsund. Rapporten syftar till att ge en förståelse för vilka attityder, risk- och möjlighetsuppfattningar som kan finnas hos lokala aktörer. Författare: Åsa Waldo och Mikael Klintman, Lunds universitet. Rapportnummer 6351 (2010).

Rapporterna finns att ladda ner via Vindvals webbplats, www.naturvardsverket.se/vindval